

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

Valvira pitää kannatettavana luonnoksessa esitettyä tavoitetta työvoima- ja sosiaalihuollon viranomaisten tarkoituksenmukaisemmasta yhteistyöstä sekä vähentää viranomaisten päällekkäistä työtä. Sosiaalihuollon viranomaisen velvollisuus laatia asiakkaan kanssa aktivointisuunnitelma koskisi jatkossa asiakkaita, joiden pääasiallinen etuus/tulo on toimeentulotuki.

Valvira viittaa sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntöön 16.5.2025 toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta (VN/346/2024), jonka esitysluonnoksen mukaan Kansaneläkelaitos (jälj. Kela) lopettaisi automaattiset ilmoitukset sosiaalihuoltoon henkilöistä, joiden toimeentulotuen perusosaa alennetaan. Esitys-luonnoksessa todettiin tarkoituksena olevan siirtyä sosiaalihuoltolain 35 §:n mukaisiin ilmoituksiin (ns. huoli-ilmoitukset). Valvira on esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa 24.6.2025 nostanut esille ehdotettuun muutokseen liittyviä lausunnossaan tarkemmin kuvattuja varteenotettavia riskejä. Valvira toteaa lausunnossaan katsovansa, että Kelan tulee jatkossakin ilmoittaa hyvinvointialueen sosiaaliviranomaiselle asiakkaista, joiden perusosaa alennetaan. Ottaen huomioon nyt lausuttavana oleva esitysluonnos on selvää, että sosiaaliviranomainen tarvitsee myös tiedon toimeentulotuen perusosan alentamisesta voidakseen arvioida, tuleeko asiakkaan aktivointisuunnitelmaa päivittää.

Valvira korostaa olevan keskeistä varmistaa niiden asiakkaiden tunnistaminen, jotka tarvitsevat sosiaalipalvelua, riippumatta siitä, saavatko he toimeentulotukea vai työttömyysetuutta.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Valviran näkemyksen mukaan on perusteltua, että toimeentulotukea ensisijaisena etuutena saavien henkilöiden osalta palvelutarpeen arviointi tehdään sosiaalihuollossa. Näillä asiakkailla on usein

paljon erilaisia tuen tarpeita, jotka tulee ensikädessä selvittää. Uudistuksen tavoitteiden toteutuessa uudistus sel-kiyttäisi ja vahvistaisi kullekin asiakkaalle parhaiden vaihtoehtojen löytymistä työllistymisessä tai kuntoutumisessa. Valvira painottaa, että uudistuksen onnistuminen edellyttää selkeyttä eri viranomaisten vastuista. Jos viranomaisten väliset vastuut jäävät tulkinnanvaraisiksi, kuten on mahdollista esimerkiksi ehdo-tusluonnoksen 15 §:n muotoilun perusteella, voi se vaarantaa asiakkaan oikeuksien toteutumisen.

Jos asiakkaiden aktivointiasuunnitelmien tekemistä vähennetään aiemmasta, on keskeistä varmistaa, että tunnistetaan riittävän hyvin mahdolliset väliinputo-ajat. Esitysluonnoksessa ei ole huomioitu sitä, että kaikki osatyökykyiset asiakkaat eivät välttämättä tarvitse aktivointisuunnitelmaa.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Valvira viittaa edellä kohdassa 2. esittämäänsä. Uudistus vaikuttaa eri viranomaisiin toisaalta työn keventymisen mutta toisaalta myös vastuiden lisääntymisen kautta. Valviran näkemyksen mukaan esityksen vaikutusten kokonaisarviointi viranomaisten toimintaan on puutteellinen, ottaen huomioon, että siitä esitetään muutoksia työvoimaviranomaisten, Kelan ja hyvinvointialueiden tehtävänjakoon.

Valviran näkemyksen mukaan luonnoksessa esitetyllä ei ole vaikutusta valvontaviranomaisten toimintaan. Uudistus ei muuta kuntouttavan työtoiminnan jär-jestämiseen eikä sisältöön liittyviä seikkoja.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

-

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Työllistymistä kannattavassa hallitusohjelmassa on kirjattuna useita ehdotuksia, joilla tuetaan henkilöitä työllistymään suunnitelmallisesti. Valviran näke-myksen mukaan olisi hyvä arvioida, tulisiko sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 d §:n mukainen vammaisten henkilöiden työllistämistä tukeva toiminta järjestää osana työllisyyttä tukevia työllisyyspalveluja. Tämän säännöksen mukaista palvelua on jo aiemmin järjestetty sosiaalihuoltona kuntien ja sittemmin hyvin-vointialueiden toimesta esimerkiksi työvalmennuksena. Työvoimaviranomaiset ovat järjestäneet vastaavaa palvelua osalle vammaisista henkilöistä, ja ajoittain on ollut epäselvää, millä viranomaisella työllistymistä tukevien toimien järjestämisvastuu eri tavoin vammaisten henkilöiden kohdalla on. Valvira toteaa, että voimassa olevassa vammaispalvelulaissa (675/2023) mainitaan palveluna ainoastaan kehitysvammaisten työtoiminta. Valviran käsityksen mukaan sosiaa-lihuoltolain (710/1982) 27 d § ja 27 e §:n mukaisten vammaisten henkilöiden työelämäosallisuutta tukevien tai työtoiminnan palvelujen järjestämisessä on tällä hetkellä hyvinvointialueilla suurta variaatiota. Velvoite kyseisten palvelujen järjestämiseen suurimmalta osalta kumotun sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina näyttäytyy epäselvältä.

Valviran näkemyksen mukaan luonnoksessa esitetty on pistemäinen uudistusesitys, jonka valmistelun yhteydessä ei ole arvioitu kaikkien sosiaaliturvaan liit-tyvien lakiuudistusten kokonaisvaikutusta.

Vuorinen Päivi
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira